

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" ע"ש רבי רפאל זצ"ל
ע"ש רבי רפאל זצ"ל ע"ש רבי רפאל זצ"ל
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

פרשת: מטות-מסעי

עלון מס': 1,971 | תשפ"ג

ליקט וערך: הרב רפאל זביחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב
העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביחי שליט"א

"מוצא שפתיך תשמור" - הבה נשמר על מוצא פיננו!

פרשתנו (מטות) פותחת בדיני הנדרים. השבועות והנדרים הם מההלכות החמורות ביותר, ודווקא בהם יש פירצה נוראה. יש כאלו, שעל כל דבר, קטן כגדול, בכל ויכוח ושיחה, ניתן לשמוע מפיהם: "בחיי שכך היה", או "בחיי השם!" וכמה נורא החטא, כמה איום העונש, הרחמן ישמור ויגן: "בעוון נדרים בניו של אדם מתים כשהם קטנים", בר מינן, והאישה נענשת, רחמנא ליצלן. "בעוון שבועת שווא, ושבועת שקר, חיה רעה מתרבה, והבהמות מתות, ובני אדם מתמעטים, והדרכים משתוממים" (שבת לג). רבותינו מסרו לנו, שהשטן ממקד את כל המאמצים כדי להחטיא את האדם בחטאים כאלו שהעונש עליהם הוא נורא ואיום. זוהי דוגמא לכך. מי יודע כמה צרות המיטו השבועות והנדרים שנפלטים בקלות שכזו!

פעם, כאשר אבותינו חינכו אותנו לשמור על מוצא פיננו, שלא להוציא שם שמים לבטלה, להיזהר בשבועות, לברוח משקרים, להימנע מקללות, קיבלנו מפיהם את האמת כמו שהיא. כיום, שהעולם התדרדר והדורות התמעטו, ורוחות של כפירה ותרבות אנשים חטאים, ביקש הקדוש ברוך הוא להמחיש לנו את קבלת האבות ומסורת הדורות. מבקש אתה לדעת מהו כוחה של מילה? דע לך, שאדם מדבר פה - וקולו נשמע בקצה העולם! דע לך, שהאדם יכול להפעיל מחשבים ורובוטים באמצעות קולו, ותבין ש"מנות וחיים ביד לשון" (משלי יח, כא). פעם, כשאמרו חכמים: "דע מה למעלה ממך, עין רואה ואזן שומעת", האמינו הכל שכך הדבר. היום, המחישו לנו זאת. לוויינים משוטטים ומצלמים הכל, מתעדים הכל. רואים הכל, וצופים בכל הנעשה על פני כדור הארץ.

נדע ונבין, כי גדול עד מאוד כוחה של המילה הנאמרת. הן לטובה, כוח של תורה ותפילה, והן - חלילה - לרעה. נדע זאת, ונמנע מאיסורי שבועות ונדרים! אם נדרנו - נשמור על מוצא פיננו! אבל, שואל רבינו ה"בן איש חי" זצ"ל בספרו "אדרת אליהו", איך קורה שאדם נכשל בעוון חמור זה? נתבונן ונחשוב: הוא נודר בעת צרה, מכיון שהוא מאמין שבזכות הנדר יושע. אז איך זה שאינו משלם את נדרו? ועל כך ענה במשל. משל לאדם שראה וילה נהדרת, יפהפיה, ואחד מחלונותיה שבור. ובמקום הזכוכית החסרה, קבעו סחבה מרובבת... השתומם האיש: הרי "אין עניות במקום עשירות". זה לא הולך ביחד, הוילה היפה והמהודרת עם הסמרטוט שבמסגרת החלון! אמרו לו: אין פשוט מזה. אדם עשיר בנה את הוילה, ונפטר. בנו ירש את רכושו וביזבוז. עכשיו הוא נותר עם הוילה - ובלא פרוטה בכיסו!... אם כך, הכל מובן! הוא הדין, אמר רבינו ה"בן איש חי", בנו.

הז"ל אומרים על הפסוק: "שחורף אני ונאנה" (שיר השירים א'), שחורה אני - במעשי, ונאוה - במעשה אבותי. הם הורישו לנו הון רוחני עתק. השאלה היא מה עשינו בו... הם לימדו אותנו, למשל, שמילה של אדם היא קודש. ששבועה היא זהב. שנדר שמקיימים אותו - פודה מכל צרה. ואנחנו ירשנו את האוצר הנפלא הזה, וקבענו בו סחבות!...

הקליפה נשמרה. המילה - בלי התוכן. השבועה - בלי האמת. והנדר - בלי הקיום. ואפשר להמשיך הלאה: התפילה - בלי הכוונה, ביטויי לשון ("בעזרת השם", "אם ירצה השם") - בלי מחשבה על תוכנם... מובן, שאין הדברים אמורים לגבי כלל הציבור. ישראל קדושים הם. הדברים נאמרים אך ורק לגבי אלו, שאינם מודעים לחומרה שבשבועת שווא ונדר עקר. מעתה, ודאי יקיימו את המאמר: "חכמים, הזהרו בדבריכם!"

לא יחל דברו ככל היצא מפיו יעשה (ל, ג) - מי שנזהר בדברו לבל תחולל שום מילה היוצאת מפיו ולא תהא לבטלה, ככל היוצא מפיו יעשה - ברכותיו מתקיימות וכל דיבור שלו נחשב כגזרה שיש למלאה. יחל לשון התחלה, לא יחל דברו - האדם אינו צריך להתחיל מיד עם הדיבור, אלא יחשוב אם אין בזה דיבורים אסורים.

נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך (לא, ב) - אילו מלחמת מדיין הייתה אחרי מות משה, היו אומרים שכל ימי משה לא נלחמו במדיינים מפני שמושה הגן עליהם, כי היה חתן יתרו וישב במדיין שנים רבות. לכן ציווה הקב"ה שיילחם בהם קודם פטירתו. (משך חכמה)

אלה מסעי (לג, א) - אחרי גלות מצרים המשיכה הגלות כי הגאולה נעשתה בידי בשר ודם, אבל הגאולה העתידה תהיה בידי ה' ותהיה גאולה נצחית. אלה מסעי בני ישראל, ראשי תיבות ארבע הגלויות אדום, מדי, בבל, יון. (החיד"א). ככל המסעות לא כתובה האות ז', רמז שבשבת נחו ולא נסעו.

ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת (לג, ה) - רעמסס גימטריה 430, רמז למספר השנים שעברו מברית בין הבתרים עד יציאת מצרים. סכת (כינוי למקדש) גימטריה 480, רמז למספר השנים שעברו מיציאת מצרים עד הקמת בית המקדש הראשון על ידי שלמה המלך. ככל המסעות לא כתובה האות ז', רמז שבשבת נחו ולא נסעו. (מפרשים)

ישבון

עשיר אחד בא לרבי זלמן מוולוז'ין והתאונן לפניו, כי לאחר שהשיא את בנו היתברר, כי הכלה מבוגרת מהחתן בעשר שנים. ניחמו הרב: בפרשת 'מסעי' מסופר על בנות צלופחד, ורש"י מפרש שכאן נימנו הבנות לפי גילן, ואילו בכל המקרא נימנו לפי חוכמתן. למה דווקא כאן נימנו לפי הגיל? אלא שכאן היה כבר אחר נישואיהן, והקטנה בהן הייתה יותר מגיל ארבעים. לפני החתונה לא נעים לספר על גילן המופלג, אבל לאחר שכבר היתחתנו, מותר כבר לספר את הגיל האמיתי ואין ממה לחשוש...

מושגים ביהדות

תמוז - אב

בכ"ט בתמוז ד'תתס"ה (1105), נפטר רבנו שלמה יצחקי, הנודע בכינויו רש"י. היה תלמיד חכם צרפתי נודע, וממכונני יהדות צרפת בימי הביניים. נחשב לגדול מפרשי התנ"ך והתלמוד, ופועלו ופירושו השפיעו השפעה רבה על עיצוב דמותה של היהדות. הכינוי רש"י משמעותו, רבי שלמה יצחקי, על שמו של אביו של רש"י - יצחק הצרפתי.

משנכנס אב ממעטין בשמחה, ויהי רצון שיהפכו ימים אלו לששון ולשמחה.

בא' באב בשנת ב'תפ"ח, נפטר אהרון הכהן ב'הר-ההר', והוא יום הפטירה היחיד המוזכר בתנ"ך. בילקוט שמעוני כתוב בפירושו, שהמערה בו נקבר נעלמה ולא נודעה, וי"א שנעלמה רק לפי שעה.

ביום זה בשנת ג' ת"ג, עלה עזרא הסופר מבבל לירושלים לאחר שהסתיימה בניית בית המקדש השני ע"י זרובבל בן-שאולתיאל ראש הגולה. מסעו מבבל לירושלים נמשך כארבעה חודשים, מחודש ניסן ועד חודש אב בשנת 457 לפני הספירה, היא השנה השביעית לשלטונו של ארתחשטא מלך פרס.

סיפור השבוע

הסתר הכותל המערבי

"ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם" (לג, נה) - בתקופה מסוימת העלימו את 'הכותל המערבי' בירושלים ולא נודע מקומו, עד שהתגלה על ידי מעשה שהיה, כפי שמספר רבי משה האגוני זצ"ל בספרו 'אלה מסעי': לפני למעלה משמונה מאות שנה, היה שר ערבי יושב ב'מחכמה', כלומר בבית המשפט שלהם, אשר היה ממוקם בהר הבית, והנה הבחין באישה זקנה. הזקנה הייתה נראית בת תשעים או יותר, ובקושי רב גררה את רגליה, אולם לא ויתרה על סחיבת סל האשפה. בעודו עוקב אחריה, הבחין לתדהמתו שהיא מרוקנת את סל האשפה שלה מתחת לחלוננו, והולכת. זעם השר, ושלח במהירות את שומריו לתפוס אותה ולהביאה אליו. תוך רגעים ספורים עמדה הזקנה לפניו, רוטטת מאימה. מי את? - שאל הערבי. הנני מ'בית לחם' - השיבה בקול שפל. ומבית לחם הגעת עם סל האשפה שלך, כדי לשפוך אותו מתחת לחלוננו? - לא הצליח לכלוא את השתוממותו ואת כעסו על התנהגותה המשונה. אל נא באפך - הזקנה רעדה בכל גופה - "יש לי צוואה מאבותי להביא את האשפה לכאן, ולזרוק אותה דווקא כאן". דווקא כאן? מה יש כאן?! אינני יודעת בדיוק. במשפחתי עברה מסורת שכאן היה בית של יהודים, וביום שיגלו אותו ויבנו אותו, יגרשו אותנו מכאן. לפיכך אנו מכסים את המקום בערמות אשפה כבר שנים רבות. בתקופה זו שררו יחסי ידידות טובים בין היהודים והמוסלמים. ולכן שלח השר את פועליו לחפור בין הררי הזבל. לאחר עבודה מאומצת נראו שרידי אבנים במצבצבים, אך העבודה הייתה עדיין רבה ביותר. החליט, אפוא, השר, על דרך פעולה חדשה - הוא הטמין כמה מטבעות זהב בתוך הזבל, ושלח אנשים שיפיצו שמועה, כי בתוך התל מתחת ל'מחכמה' יש מטבעות זהב, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול. כדרכה של שמועה, ועל אחת כמה וכמה במזרח התיכון... התפשטה הידיעה במהירות והציתה את הדמיון. מירושלים, ומכל הכפרים והערים הסמוכים, נהרו המוני אנשים. זה בא בכדו, וזה בא בחביתו... הם החלו לנבור באשפה, ולפנות אגב כך את הפסולת שהצטברה שם תקופה ארוכה. אחת לזמן מה צעק אחד: מצאתי!... ובבת אחת הוגבר קצב העבודה. אנשים חפרו וחפרו בכל הכוח, עד שהחשיך היום. בלילה הגיע השר, זרק בחשאי עוד כמה מטבעות זהב, ולמחרת עבדו ההמונים במרץ רב. ימים רבים נמשכה עבודת הפינוי, אך בסופו של דבר נוקה כל השטח, והכותל המערבי שב ונגלה לעיני כל...

יוסיף דעת

חינוך ילדים קודם לפרנסה

"בְּנוּ לָכֶם עֲרִים לְטַפְכֶם וְגִדְרַת לְצִנְאֵכֶם" (לב כד) - בני ראובן גד וחצי שבט המנשה מבקשים ממושה כך: "וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גִדְרַת צֹאן נִבְנְהָ לְמִקְנֵנוּ פֹה וְעֲרִים לְטַפְנוּ", בו ברגע משה נוזף בהם ומתקן את טעותם: "בְּנוּ לָכֶם עֲרִים לְטַפְכֶם וְגִדְרַת לְצִנְאֵכֶם". משה מקדים את הילדים לפני בעלי החיים, ובעצם מחליף את הסדר. משה לימד אותם לקח בערכים ובסדרי העדיפויות, קודם המשפחה והילדים ורק אח"כ הרכוש.

מסופר על אדם שננעל בשוגג בחנות סופרמרקט גדולה בסוף שבוע, לאחר שלא הצליח להיחלץ משם הוא החליט לשחרר את תסכוליו ע"י נקמה בהנהלת החנות. הוא בילה את זמן המאסר שלו בהחלפת תגיות המחירים על הסחורה. התוצאה: מעיל פרווה משובחת היה 19 דולר, בעוד שמחירה של עניבה היה 1500 דולר. פריטי ריהוט הוצעו למכירה במחיר גרעינים שחורים, ומערכות שמע ופזמונות במחיר של גרביים. נתאר לעצמנו את הבלאגן שהתרחש עם פתיחת החנות...! **אנו צוחקים, אך האם תגיות המחירים שלנו מסומנות כראוי? האם אנחנו מעריכים נכון את הדברים שבחינו, או שגם אנו מקדימים את המקנה לטף?...**

יוסיף חכמה

ערי המקלט

בפרשתנו (מסעי) מסופר אודות **שש ערי המקלט** שציווה משה את בני ישראל להעמיד לרוצחים בשגגה. שלוש בעבר הירדן שם נפיש (מצויים) רוצחים, ושלוש בארץ ישראל. בתחילת ספר דברים מובאים שמות הערים מעבר לירדן: בצר, ראמת וגולן. ובספר יהושע מובאים השמות בארץ: קדש, שקם וקרית ארבע היא חברון. **עיר מקלט** היא עיר שאותה מצווה התורה להפריש כמקום מסתור לרוצח בשגגה, נקראת גם עיר המועדה על שם ששם מתוועדים ומתקבצים הרוצחים בשגגה. **השהייה בעיר נועדה לשתי מטרות:** הצלת ההורג מפני נקמתו של גואל הדם, ועונש על כך שהרג אדם כתוצאה מחוסר זהירות. מן הטעם השני, הבריחה לעיר מקלט היא חובה, גם כשלא נשקף איום כלשהו על ההורג. ראובן זכה להיות ראשון בערי המקלט. שעירו הייתה בצר במדבר בארץ הראובני, מפני שהוא התחיל הראשון בהצלת יוסף מהשבטים.

מעבר לשש ערי המקלט, גם כל ארבעים ושמונה ערי הלויים היו קולטות את הרוצחים בשגגה, אלא שיש שני הבדלים ביניהם: שש ערי המקלט היו קולטות גם כשהרוצח היה נכנס אליהן בלי ידיעה שהיא עיר מקלט, ואילו ערי הלויים קולטות רק בידיעה. ועוד, שרוצח בשגגה בעיר מקלט אינו משלם שכר על דירתו, ובערי הלויים היה משלם שכר לבעל הבית. בערי המקלט גרו הכוהנים והלויים, כי עליהם הוטל לדרוש ולחקור את מעשה הרצח. אם היה בשוגג או במזיד. **חובה הייתה לסמן את הדרך לערי המקלט** בשלטים ברורים על מנת לאפשר את הבריחה המהירה ביותר לעיר המקלט. בכל שנה בט"ו אדר, לקראת סוף החורף, מצויים שלוחי בית הדין לתקן את הדרכים כדי לאפשר בריחה מהירה לערי המקלט.

"וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו" (דברים נו, יח)

קבלת עול תורה ומצוות בכותל המערבי - טקס 'בר מצווה' רב רושם התקיים ליד שריד בית מקדשנו 'הכותל המערבי' לעשרות נערי בר מצווה מקהילת קודש 'אנוסי משהד' בארה"ב, שהגיעו ארצה יחד עם משפחותיהם ורביניהם בהמוניהם לחגוג את היכנסם לעול תורה ומצוות בארץ הקודש. כמידי שנה, מעמד הנחת התפילין המרגש מלווה ע"י הרב שלמה זביחי שליט"א רב עדת 'משהד' בישראל המעניק לכל נער את הסידור השלם והמפואר 'ברכת רפאל' שעליו נחרט שמו של הנער, ובו יתפלל בכל ימות השנה. **ברכתנו אליהם:** יהי רצון שתזכו לגדול לתורה לחופה ולמעשים טובים - אמן. **בתמונות:** המעמד המרגש בכותל המערבי והענקת הסידור על ידי מורנו הרב שלמה זביחי שליט"א רב העדה בישראל.

אימרת השבוע

"כל תפילה שאין מתפללים אותה בשם כל ישראל אינה תפילה" (רבי פינחס מקוריין)

דינים השייכים מראש חודש אב

- א. 'משנכנס אב ממעטים בשמחה'. וישראל שיש לו דין ודברים ותביעה משפטית עם גוי, יתחמק מלהתדיין עמו בימי פורענות אלה, ולאחר עשרה באב יתדיין עמו. ומי שצריך לעבור ניתוח, והוא ניתוח שאפשר לדחותו עד אחר תשעה באב, כדאי שידחה הניתוח. מראש חודש אב עד התענית ממעטים במשא ומתן של שמחה, כגון קניית צורכי חופה, ותכשיטי כסף וזהב, ותפירת בגדים חדשים, ובמיוחד לצורך נישואין. וכל זה כשאפשר להכין ולקנות צרכי חופה הללו לאחר תשעה באב, אבל אם יום הנישואין נקבע מיד לאחר תשעה באב, מותר, אם הוא בחור רווק שטרם קיים מצות פריה ורבייה. ואפילו אם יש שהות לקנות צורכי חופה ולהכינם לאחר תשעה באב, אם יש חשש שיתייקרו לאחר מכן, מותר לקנותם בימים אלו. והוא הדין לרהיטים חדשים שנקנים לצורך הנישואין.
- ב. יש להחמיר שלא לסייד או לצבוע את חדרי הדירה מראש חודש אב, עד התענית. אך מותר לבנות מעקה אפילו ביום תשעה באב, הואיל ויש בו מצוה למנוע סכנה. ואפשר לברך על המעקה.
- ג. כשיש ברית מילה בימים אלה, מותר להביא מנגנים בכלי שיר, ואפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן בשעת הסעודה. אבל בלילה שלפני יום המילה שעושים לימוד "ברית יצחק", אין להתיר זולת שירה בפה, החל מי"ז בתמוז.
- ד. מותר לספרדים להסתפר ולהתגלח בימי בין המצרים. ואף הנוהגים שלא להסתפר מי"ז בתמוז, אם יצו להקל לגלח את זקנם מפני צערם, בערב שבת חזון, יש להם על מה שיסמוכו.
- ה. המנהג בעיר הקודש ירושלים ת"ו, שאין אוכלים בשר מיום ראש חודש אב עד יום עשרה באב, ויום העשירי בכלל האיסור. ומנהג הספרדים להקל באכילת בשר ביום ראש חודש אב עצמו. ויש מחמירים גם בראש חודש. אך מותר לתת לילדים קטנים שלא הגיעו למצות מאכלי בשר גם אחר ראש חודש אב, עד התענית, ובפרט אם הילד רזה וחלש.
- ו. מותר לאכול בשר אחר ראש חודש אב בסעודת מצוה, כגון בסעודת ברית מילה, סעודת פדיון הבן, או סעודת שבע ברכות, או סעודת בר מצוה הנערכת ביום הגיע הנער לגיל 13 שנה ויום אחד. וכל הקרובים של בעל הברית ריעיו ואוהביו הקרואים לסעודה רשאים לאכול שם בשר, אבל סתם בני אדם שהולכים שם אך ורק למטרה זו של אכילת בשר למלאות תאונתם, הרי הם כעושים מצוה הבאה בעבירה.
- ז. מותר לישראל בעל מסעדה כשרה, לספק מאכלי בשר ללקוחותיו גם אחר ראש חודש אב, אף על פי שמנהג ארץ ישראל להימנע מאכילת בשר כבר מראש חודש אב, ובפרט אם יש מקום לתלות שהלקוח אינו בקו הבריאות כל כך, ואין בזה משום "לפני עיור לא תתן מכשול", שאם ימנע בעל המסעדה לספק מאכלי בשר, יהיה לו הפסד, שיעזבוהו לקוחותיו וירעו בשדה אחר. ואם אפשר לו להגיש בשר עוף, עדיף יותר מאשר להגיש בשר בהמה. ויש להקל לרבנות לתת הכשר למסעדה המספקת בשר מראש חודש אב, שאם לא כן יש חשש שיבואו לאכול נבילות וטריפות במסעדות לא כשרות.

הז"ל דרשו את הפסוק (ישעיה סו, י'): 'שמחו את ירושלים, וגילו בה כל אהביה, שישו אתה משוש, כל המתאבלים עליה'. מכאן אמרו: כל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה. ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה. (תענית ל):

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
8:08	7:29	7:32	7:29	7:31	
9:15	8:20	8:23	8:20	8:22	יציאת השבת
9:39	9:14	9:18	9:14	9:17	רבינו תם

עלון השבוע מוקדש לזכות
הבחור החשוב יצחק משיח זביחי בן יפה הי"ו
שיזכה לחופת חתנים בקרוב מתוך אושר ושמחה
ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח,
ברוחניות ובגשמיות - אמן

פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ מִטּוֹת - מִסְעֵי

(שבת מברכין)

הַפְטָרָה

"שִׁמְעוּ דְבַר"
יִרְמְיָה ב'

תלמוד תורה לבנים

שיעורי תורה ויהדות לבנות

כולל ובית מדרש

כנסים תורניים

קירוב רחוקים

מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד

דאגה לרווחת החיילים בצה"ל

עזרה לנזקקים

הדרכה רוחנית לעולים חדשים

מוקד עולמי לאמירת תהילים

שבועון תורני

לקבלת העלון בדואר - במייל או לתגובות: refael260@gmail.com

הנצחה לזכר יקירכם ותרומות - נא לשלוח לתלמוד תורה ומפעלי חסד "תפארת רפאל"
המשרד: רח' קפלנסקי 1, קרית שלום, ת.ד. 12015 תל אביב, טל. 1-800-260-260